

EEN VEERKRACHTIGE SAMENLEVING

Sociaal werk en duurzame ontwikkeling

Jef Peeters (red.)

Voorwoord - *Hans Bruyninckx*

Inleiding

Deel I. Een oriënterend kader - *Jef Peeters*

1. De urgentie van ecologische rechtvaardigheid

1. De sociaal-ecologische crisis
2. Duurzame ontwikkeling als een transitieproces
3. Beter met minder, genoeg en rechtvaardig

2. Tussen droom en daad

1. Het normatieve kader van duurzame ontwikkeling
2. De missie van het sociaal werk
3. Duurzame ontwikkeling en sociaal werk aan elkaar getoetst
4. Van missie naar praktijk

3. Op zoek naar bronnen

1. Ecologische theorieën in het sociaal werk
2. De 'ecologische' systeemtheorie
3. De eco-kritische benadering
4. Duurzame sociale ontwikkeling

4. Paradigmaverandering: anders leren kijken

1. Naar een ecologisch paradigma
2. Een ethische vertaalslag
3. Duurzame ontwikkeling in beeld

5. Duurzame ontwikkeling in de praktijk

1. Een eco-sociale benadering van het sociaal werk
2. Empowerment
3. Veerkracht
4. Sociaal kapitaal

Deel II. Processen van sociale verandering

6. De transitie naar een duurzame samenleving: van management naar politiek

- *Anneleen Kenis*

1. Van transitietheorie naar transitie management
2. Modellen van individuele gedragsverandering
3. Transition Towns en gelijkaardige lokale duurzaamheidsinitiatieven
4. Driemaal transitie vanuit een postpolitiek perspectief
5. Herpolitiseren als eerste stap in een daadwerkelijke duurzaamheids transitie

7. Sociaal werk, duurzame ontwikkeling en sociaal leren: een vruchtbare coalitie?

- *Katrien Van Poeck, Joke Vandenabeele en Danny Wildemeersch*

1. Sociaal leren
2. Sociaal leren kritisch doorgelicht
3. Sociaal werk en de grenzen aan het streven naar consensus
4. Een vruchtbare coalitie?

8. Verbindend werken in de hulpverlening: bouwsteen voor een veerkrachtige samenleving - *Tine Van Regenmortel en Jef Peeters*

1. Empowerment in hulpverleningsperspectief
2. Krachtgerichte zorg en sociaal kapitaal
3. Veerkracht en sociaal kapitaal
4. Gemeenschapsvorming en sociale actie voor een veerkrachtige samenleving

9. Participatief onderzoek in eco-sociaal perspectief: een nieuwe kans voor het sociaal werk - *Peter Raymaekers*

1. Participatief onderzoek
2. Sociale impactanalyse en de eco-sociale benadering
3. Participatief onderzoek en duurzame ontwikkeling in de Vlaamse context
4. Besluit

Deel III. Thema's en praktijken

10. Gender als spiegel van duurzaamheid: Een andere visie op arbeid en levensloop als sleutel tot een veerkrachtige samenleving - *Anne Snick*

1. Wie krijgt hier het woord?
2. Een fundamentele analyse
3. Oplossingen binnen het dominante paradigma missen hun effect
4. Naar een nieuw paradigma

11. Door schulden geraakt. Duurzame budgethulpverlening in onze consumptiesamenleving - *Jan Brodala*

1. Sociale duurzaamheid als kompas
2. Greep helpen verwerven en besef van invloed versterken
3. Participeren
4. Kritisch besef opbouwen
5. Samenleving, organisatie en beleid kleuren het plaatje
6. Niet meer maar anders en beter

12. Concrete mensen op concrete plaatsen en de strijd voor ecologische rechtvaardigheid

- *Pascal Debruyne en Jef Peeters*

1. De sociaal-ecologische strijd voor ecologische rechtvaardigheid
2. Kenmerken van de beweging voor ecologische rechtvaardigheid
3. Ecologische rechtvaardigheid in Vlaanderen?
4. En het sociaal werk?

13. Ecologisch burgerschap en het sociaalartistieke als nieuwe burgerschapspraktijk

- *Dirk Holemans*

1. De noodzaak aan een dialogische democratie
2. Ecologisch burgerschap
3. Het sociaalartistieke als nieuwe burgerschapspraktijk
4. Een verbindend praktijkvoorbeeld
5. Om niet te besluiten

14. Wat de natuur ons leren kan: als duurzaam en existentieel samenvallen in herstel na delinquentie - *Johan Deklerck*

1. Natuur als permanente 'groene' draad
2. Levenscyclus en de levensstroom
3. De levensstroom, pijnervaringen en destructief recht
4. Het tij keren is composteren
5. Herstel en dader-slachtofferbemiddeling
6. De eeuwige cycliciteit
7. Midden de cirkel: het duurzame existentiële middelpunt

Deel IV Knopen in het netwerk

15. Samenlevingsopbouw timmert aan duurzame ontwikkeling - *Gerard Hautekeur*

1. Rol van Samenlevingsopbouw in duurzame ontwikkeling
2. Pioniers in duurzaamheid
3. Duurzaam Huis
4. Energie en woonkwaliteit
5. Eco-sociale wijkontwikkeling
6. Algemene conclusies

16. Lokaal Sociaal Beleid als hefboom voor een duurzaamheidstransitie? - Pieter Lievens

1. Situering Lokaal Sociaal Beleid
2. Observeren: stand van zaken Lokaal Sociaal Beleid en DO
3. Legitimeren: sterke duurzaamheid binnen Lokaal Sociaal Beleid
4. Transformeren: kiezen voor kwaliteit van leven
5. Realiseren: de rol van de sociaal werker in het planningsproces
6. Draagvlak en bestuurskracht om transitie te realiseren

17. Het waardegerichte ondernemen achter de lokale diensteneconomie

- Jan Van Passel en Joeri Vancoillie

1. Vanwaar komt de lokale diensteneconomie?
2. DNA uit het Zuiden: wederkerigheid
3. Hoekstenen van de lokale diensteneconomie
4. Wie een belang heeft, financiert mee
5. Duurzame tewerkstelling
6. Groei als belangrijkste uitdaging voor een duurzame lokale diensteneconomie

18. Duurzaam organiseren: personeelswerk als sociale innovatie - Jo Lefevère

1. Duurzame organisaties?
2. Duurzaam organiseren?
3. Duurzaamheid waardeerd organiseren?

19. ACW op zoek naar een geïntegreerde benadering van duurzame ontwikkeling - Sara Ceustermans

1. Het ACW als voorbeeld
2. Op zoek naar bruikbare kaders
3. Van een gefragmenteerde naar een gedifferentieerde benadering
4. Besluit

20. Sociaal werkers in de Vlaamse milieubeweging en -administratie - Frank Monsecour

1. Sociaal werkers in de Vlaamse milieubeweging en -administratie
2. Waar en hoe maakt de sociaal werker het verschil op de werkvloer?
3. Waarom een keuze voor de milieubeweging?
4. Link tussen activiteiten in milieusector en sociaal werk
5. Slotbeschouwing

Deel V Leren voor duurzame ontwikkeling

21. Educatie voor duurzame ontwikkeling: een vernieuwde visie op leren en onderwijzen

- Jef Peeters en Katrien Van Poeck

1. Competenties voor duurzame ontwikkeling
2. Educatie voor duurzame ontwikkeling

22. Inzicht verwerven in duurzaamheidsvraagstukken door systeemdenken - Willy Sleurs

1. Systemen en systeemdenken
2. Systemen begrijpen: enkele basisinzichten
3. Systeemdenken voor het oplossen van duurzaamheidsvraagstukken
4. Enkele voorbeelden
5. Systeemdenken binnen een educatieve context

23. Zeven generaties ver: duurzame ontwikkeling en de kunst van het ver(der)-kijken

- Jos Pauwels

1. Scenarioplanning: 'repeteren' voor een duurzame toekomst
2. Toekomstdenken als kans voor verruimend dwarsdenken en -doen
3. Vitale gemeenschappen en het co-creëren van perspectief
4. Perspectief scheppen voor transitie

24. Educatief werken: integreren van duurzame ontwikkeling in een opleiding voor sociaal werkers

- Gunter Gehre

1. Opleiding zoekt project!
2. Voor duurzame ontwikkeling gaan
3. Educatief werken voor duurzame ontwikkeling: hoever geraken we?
4. Besluit

25. Maatschappelijke stages in Nederland. Opvoeding tot burgerschap voor een duurzame samenleving? - Yolanda te Poel

1. Maatschappelijke stages
2. Maatschappelijke stages en duurzame ontwikkeling
3. Effecten van de maatschappelijke stage
4. Dialogisch moraliseren als nieuwe uitdaging voor de maatschappelijke stage

Epiloog: Thuis - Rudy Dhont

Interessante websites

Bibliografie

Over de auteurs

Lijst van praktijkverhalen

Verspreid over het boek staan er een aantal aparte praktijkverhalen.

1. Netwerken voor sociale duurzaamheid: een KaDO voor de toekomstige generaties (VODO, Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling) - Gert Vandermosten
2. Duurzaam werken: van hype naar doorleefd gebeuren (De Wroeter Dagcentrum, Kortesseem) - Jan Raymaekers
3. Samen groenten kweken kan veel betekenen (OCMW, Malle) - Anny De Schutter
4. Armen geven minister en parlement advies: energie als een afdwingbaar recht voor iedereen (Project Energie en Armoede, Samenlevingsopbouw) - Mieke Clymans
5. Duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding: nood aan een verdere dialoog! (Vlaams netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen) - Frederic Vanhauwaert
6. 'Stof' tot nadenken. Over solidariteit tussen arme vrouwen hier en in Mali (Leren Ondernemen, Leuven) - Moo Laforce
7. Het verhaal van Xin: zoeken naar aanknopingspunten en schakelmogelijkheden (ModeM, CAW Metropool en Samenlevingsopbouw Antwerpen) - Sylvia Hubar
8. Velo: zoveel meer dan fietsmobiliteit (sociale-economiebedrijf Leuven) - Jos Vandikkelen
9. CATAPA, een nieuwe sociale en ecologische beweging - Daan Janssens
10. De sociale school is verkocht! (KHLeuven, dept. Sociale School Heverlee) - Emiel Vervliet

Verschijnt half september 2010

Uitgeverij EPO, Berchem

met de steun van de provincie Vlaams-Brabant en de KHLeuven

Info: jef.peeters@khleuven.be